

Maironio poezija liaudies ir kompozitorių kūryboje

ŽIVILĖ RAMOŠKAITĖ

Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas

ANOTACIJA. Tyrimo objektas – Maironio poezijos liaudiškieji muzikiniai variantai, sukaupti Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštyne, ir kompozitorių sukurtos dainos. Maironio eilėraščiai nuo pat jų sukūrimo pradžios plito žmonėse. Tai vyko keliais būdais. Vienas – įprastas – skaitant rašytinius šaltinius. Šiuo būdu naudojosi palyginti negausi XIX a. pabaigos–XX a. pradžios lietuvių šviesuomenė. Platesnius žmonių sluoksnius miesteliuose ir kaimuose Maironio žodis pasiekė kitu būdu, tai yra dainuojamas. Šitaip kai kurie poeto tekstai sutautosakėjo ir tapo liaudies dainomis. Lygia greta rutuliojosi Maironio poezijos inspiruota profesionalių muzikų kūryba. Iš pradžių abi kūrybos versmės buvo beveik susiliejusios, liaudies ir profesionalioji daina veikė viena kitą arba kai ką skolinosi. Kuri iš kurios? Patyrinėjus muzikines formas, atsiskleidžia abipusė sąveika. Bet išryškėja dar vienas svarbus dalykas. Maironio poezija buvo įgarsinama ir visai savarankiškai, su žinomų autorių kūryba nesusijusiomis liaudiškomis melodijomis. Liaudies dainomis virtusių Maironio eilėraščių muzikos analizė atskleidžia skirtingų melodinių tipų naudojimą, kai kurių sąsajas su kitų žanrų liaudies dainomis. XIX a. baigiantis ir XX a. pirmaisiais dešimtmečiais pagal Maironio eiles dainas kūrė Juozas Naujalis ir Česlovas Sasnauskas, taip pat Aleksandras Kačanauskas, Juozas Tallat-Kelpša, Juozas Gruodis ir kiti. Išskirtinė vieta išvardytų autorių muzikos kontekste tenka J. Naujaliui. Sovietiniu laikotarpiu kompozitorių dėmesys Maironio poezijai buvo menkas. Naujų kūrinių beveik neatsirado, bet viešumoje gana dažnai skambėjo minėtų autorių dainos. Naujas pakilimas įvyko atgimimo bei atkurtos nepriklausomybės laikotarpiu.

RAKTAŽODŽIAI: Maironis, literatūrinė liaudies daina, liaudies muzika, Juozas Naujalis, autorinė daina pagal Maironio žodžius.

Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto sudarytame Lietuvių liaudies dainų kataloge (toliau – LLDK) dainos pagal Maironio poeziją savo skaičiumi gerokai nusileidžia Antano Vienažindžio ar Antano Strazdo dainoms. Tačiau Maironio poezijos liaudiškieji variantai jas lenkia pavadinimų gausa. Kataloge randame net trisdešimt penkis sutautosakėjusius jo eilėraščius, o pridėjus po vieną syki užrašytuosius, susidarys per keturias dešimtis. Vieni jų užfiksuoti su melodijomis, kiti – be jų, ir neįmanoma tiksliai pasakyti, ar jie kada nors ją yra turėję. Gali būti, jog pateikėjai eilėraščius išsakė žodžiu, bet galimas ir kitas atvejis – rinkėjas tiesiog nemokėjo melodijos užrašyti. Nepaisant šio neaiškumo,

Maironio sutautosakėjusių eilėraščių gausa rodo, kad poeto eilės buvo plačiai paplitusios. Paprastai kaimų ir miestelių žmonėms ši poezija turėjo būti iš tiesų artima, kitaip jie nebūtų jos taip gerai įsiminę ir pateikę tautosakos rinkėjams iš atminties. Kita vertus, kalbant apie fiksuotų variantų skaičių, turėtina omenyje, jog kataloge atsispindi ir jų užrašymo laikotarpis. Pagal užrašymų kiekį jį galime skirti į dvi dalis: tarpukario ir sovietinį. Tarpukariu daugiausia užrašyta 1930–1938 metais, sovietmečiu – XX a. septintajame–devintajame dešimtmetyje. Tarpukario užrašymų gausai įtakos turėjo tai, kad Maironio poezijos sklaida tuomet vyko daugeliu kanalų. Ji buvo skelbiama poezijos rinkiniuose, įvairiuose populiariuose leidiniuose, mokykliniuose vadovėliuose¹, taip pat plito per mokyklų, parapijų ir įvairių draugijų chorus, kur buvo mokomasi dainų, sukurtų pagal poeto eilėraščius. Šitaip Maironio eilės pasiekė ir Lenkijos okupuoto Vilnijos krašto jaunuomenę. Minėtasis sovietmečio laikotarpis susijęs su tautosakos gaivinimo ir rinkimo sąjūdžiu, į kurį įsitraukė daug jaunimo. Tačiau tautosakos rinkėjai buvo varžomi sovietinės cenzūros ir visko fiksuoti negalėjo. Neužrašė patriotinės ir religinės tematikos kūrinių, juolab – pokario partizanų ir Sibiro tremtinių dainų, kuriose taip pat skambėjo Maironis. Be to, labiausiai šiuo tautosakos gaivinimo laikotarpiu domėtasi pačiu archajiškiausiu tautosakos sluoksniu, skubėta rinkti senąsias tradicines dainas. Dainos Maironio žodžiais priklauso vėlyvajam, arba naujajam, folkloro sluoksniui – literatūrinėms dainoms, kurios radosi XIX amžiuje ir dainuojamos naujoviškoms, klasikinės muzikos paveiktomis arba girdėtomis žinomų ir nežinomų autorių melodijomis. Palyginti su tuomet ieškotomis archajiškoms, šios dainos laikytos ne tokia vertinga medžiaga. Vis dėlto, nepaisant išvardytų išlygų, LLDK teikia susistemintus duomenis². Tikslai turint tokius duomenis tampa įmanoma bet kokia Maironio tekstais užrašytų dainų analizė.

Maironio dainų poetinius tekstus, jų transformacijas, motyvų kaitą ir juose aptinkamas kontaminacijas (jungimą su kitų dainų tekstais) yra nagrinėjusi tautosakininkė Pranė Jokimaitienė (1990: 168–178). Apie jų muzikines charakteristikas – kokiomis melodijomis poeto tekstai buvo dainuojami, stabilūs ar skirtingi aptikti melodiniai tipai, koks jų ryšys su tradiciniu muzikinio folkloro sluoksniu arba žinomais autorių kūriniais – iki šiol nebuvo rašyta. Vytauto Landsbergio

1 Mokykliniame elementoriuje, pasak Brigitos Speičytės, Maironio poezija pirmąsyk pasirodė 1894 metais: „Maironis dar nebuvo išleidęs poezijos knygų, kai 1894-aisiais pirmoji „Lietuva brangi“ redakcija – eilės, pavadintos „Lietuvos gražybė“, – pateko į elementorių. Nuo tų metų Maironis tapo plačiai Lietuvoje žinomu chrestomatiniu autoriumi“ (*Lietuvos žinios*, 2012, spal. 25).

2 Nors LLDK pildomas iki šiol, naujausiuose rinkiniuose užrašytos literatūrinės dainos į jį nepatenka. Pirmiausia kataloguojami tie jo skyriai, pagal kuriuos rengiami akademinio *Lietuvių liaudies dainyno* tomai. LLTI ekspedicijų dalyvių liudijimu, daug Maironio dainų užrašoma ir XXI amžiuje. Tad kataloge šių dainų turėtų būti gerokai daugiau.

straipsnyje „Maironis ir muzika“ pagrindinis dėmesys sutelktas į paties Maironio ryšius su muzika, jo poezijos muzikalumą, aptariamas kai kurių dainomis virtusių eilėraščių istorinis kontekstas (Landsbergis 1990: 179–184).

LLDK Literatūrinių dainų skyriuje Maironio dainos įvardijamos pirmąja žodinio teksto eilute. Tokį pavadinimą vartosime ir čia, nors jis ne visada sutaps su Maironio eilėraščių kanoniniais pavadinimais. Iš pradžių pravartu apžvelgti, kurių dainomis tapusių eilėraščių surinkta daugiausia. Duomenis pateikiame mažėjančia tvarka pagal užrašymų kiekį. Pirmasis skaičius rodo bendrą variantų kiekį, skliaustuose esantis – variantus su melodijomis. Pastarųjų visada yra mažiau, tai būdinga ne tik Maironio, bet ir visų kitų žanrų dainoms. Be garso, dabar jau ir vaizdo, įrašymo aparatūros renkant tautosaką, melodijos užrašymas reikalavo specifinių muzikinių žinių, o jų daugumai tautosakos rinkėjų, deja, stigo.

Suskaičiavę kiekvienos dainos korteles kataloge, turime tokius duomenis: „Eina garsas nuo rubežiaus“ – 137 (47), „Už Raseinių ant Dubysos“ 63 (25), „Jau pavasaris atėjo“ 55 (15), „Ar skauda man širdį“ 41 (4), „Kur bėga Šešupė“ 29 (15), „Tupi šarka ant tvoros“ 28 (4), „Miškas užia“ 25 (8), „Sunku gyventi žmogui ant svieto“ 25 (4), „Kur lygūs laukai“ 24 (8), „Lietuva brangi“ 23 (7), „Užtraukim naują giesmę, broliai“ 21 (8), „Oi neverk, motušėle“ 20 (5). Toliau užrašymų kiekis mažėja ir nesiekia nė dvidešimties.

Iš pateiktų duomenų akivaizdu, kad daugiausia tautosakinių variantų turi daina „Eina garsas nuo rubežiaus“. Ši daina buvo labiausiai paplitusi minėtais užrašymo laikotarpiais, bet ji gyvuoja ir mūsų dienomis, savaip atliekama folkloro ansamblių, dainuojamosios poezijos bardų, netgi rokerių. Ypač ji, kaip ir „Lietuva brangi“ bei „Oi neverk, motušėle“, tapo aktuali XX a. pabaigos atgimimo ir nepriklausomybės atkūrimo laikotarpiu. Tai lėmė laiko dvasią atitinkantis tekstas ir lengvai įsimenama melodija. Jei tautosakos rinkėjai būtų turėję galimybių viešuose sambūriuose ir mitinguose daryti įrašus, šių dainų užfiksuotų variantų turėtų gerokai daugiau.

„Eina garsas nuo rubežiaus“ yra Maironio *Tėvynės sarge* 1903 metais paskelbta „Senovės daina“. Šis poeto tekstas iš visų kitų išsiskiria tuo, kad jį skelbiant vienintelį kartą pasakyta, kaip dainuoti: kaip Antano Baranausko „Nu, Lietuva, nu, Dauguva, pasilikit sveikos!“ Maironis tiesiogiai pasako, kad eilėraštis skirtas dainavimui, ir netgi nurodo A. Baranausko dainos melodiją. Kodėl būtent A. Baranausko? Pasak V. Landsbergio, ši daina XIX a. paskutiniu dešimtmečiu buvo populiarūs tarp studentų, miesto inteligentijos, kaimo jaunimo, o dėl savo turinio nuskambėdavo tarsi himnas. „Tai visai tiksliai žinomas atvejis, kai Maironis kūrė eiles, taikydamas jau esamai gaidai. „Senovės dainą“ jis ir paskelbė 1903 metais su nuoroda visiems „Tėvynės sargo“ skaitytojams: „Gaida kaip: „Tu Lietuva, tu

Dauguva, pasilikit sveikos“. To teksto, pritaikyto melodijai, buvo prašę peterburgiečiai lietuviai. Dainą chorui tuoj sukomponavo naujas tenykštis muzikas Mikas Petrauskas, o vėliau, ko gero, revoliucijos peripetijose prarado natas, todėl nepaskelbė. (Juodraštis yra išlikęs.) Bet žmonės jau dainavo naujus Maironio žodžius, nebežinodami nei melodijos, nei kompozicijos autorių; veik po dvidešimties metų dainą „Eina garsas“ iš naujo harmonizavo chorvedys S. Navickas“ (ten pat: 182–183). A. Baranausko kūrybos tyrinėtoja literatūrologė Regina Mikšytė atskleidė, kodėl peterburgiečiams reikėjo kito teksto, o ne to paties, kaip prie pageidaujamos melodijos: „Kai 1902 m. Peterburgo „Labdaringosios lietuvių žemaičių draugystės“ choras koncerte dėl cenzūros varžymo nesitikėjo galėsiąs sudainuoti carizmą smerkiančių Baranausko poemos „Kelionė Peterburgan“ posmų „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“; Maironis parašė „Eina garsas Prūsų žemės, / Žirgus reiks balnoti“ (Mikšytė 1990: 166).

Šis specialiai Peterburgo lietuviams sukurtas tekstas tapo liaudies daina. Pirmiausia dėl to, kad ir minėtoji A. Baranausko daina buvo gerai žinoma. Maironio dainos turimi užrašymai rodo, kad ji gana greitai pasiekė Lietuvą ir ėmė plisti. Ją pamėgusiems žmonėms nekilo klausimų dėl dainos melodijos kilmės ir autorystės. Net ir muzikos profesionalai į tai nesigilino. Antai 1918 metais „Victor“ firmos Amerikoje išleistoje lietuviškoje plokštelėje ši daina įvardijama kaip liaudies daina, sukurta Maironio žodžiais (Marčėnienė 2007).

Daina žmonėse plito gana įvairiais variantais, neretai sutrumpinta, šiek tiek perkurta, pritaikyta gyvenimo aktualijoms, sujungta su kitų dainų tekstais. Priklausomai nuo istorinių aplinkybių kaitaliojosi ir dainos pradžia: „Eina garsas nuo rubežiaus“, „Eina garsas prūsų žemės“, „Eina garsas nuo pat Vilniaus“, „Eina garsas nuo Malburgo“ ir kt. Taip pat įvairuoja dainos melodija. Nemažą užrašymų dalį sudaro trijų dalių metro melodinis tipas, kuris gali būti laikomas A. Baranausko „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“ kartote, žinoma, su variacijomis. Apie tokias XIX amžiuje žmonių pamėgtas trijų dalių metro pasikartojančio ritmo melodijas (dvi aštuntinės ir dvi ketvirtinės takte: ti-ti-TA-TA) su nebūdingomis lietuvių dainoms kadencijomis (pabaigoje – būdinga „sentimentali“ intonacija, pereinanti į paskutinio takto slinktį iš ketvirto į trečią laipsnį, išdainuojant abu skiemenis, kaip 1, 4 ir 7 pvz.) pirmasis kritiškai atsiliepė Mikalojus Konstantinas Čiurlionis 1910 metais paskelbtame straipsnyje „Apie muziką“. Jame autorius karštai agituoja už lietuvišką muziką, kuri remtųsi senąja liaudies melodika. Paplitusių naujųjų melodijų ritmą jis pavadino „mazuro ritmu“, kadencijas – lenkiškomis, o melodijas lygino su jam žinomomis lenkų dainomis (Čiurlionis 1960: 310–312).

Pirmame pavyzdyje (LTR 3971/635/) pateikiamas šis dažniausiai pasitaikantis melodinis tipas. Tai daina iš kunigo Vinco Dumčiaus (1886–1986) užrašytų

dainų rinkinio. Užrašus jis pradėjo besimokydamas Seinų kunigų seminarijoje 1903–1909 metais³. Kataloge šie V. Dumčiaus rinkiniai datuojami apytikriai XX a. pradžia. Pirmoje dainų knygelėje (LTR 3970) yra paties autoriaus užrašyta data: „1906/7 m.“ Iš ko dainą „Eina garsas...“ V. Dumčius išmoko ar nusirašė, jis nenurodo, tačiau svarbiausia mums – pats jos atsiradimas, leidžiantis teigti, kad palyginti greitai, po trejų metų nuo pirmosios publikacijos, Seinų lietuviams klierikams daina jau buvo žinoma ir, spėjame, dainuojama. Dar pridurtume: V. Dumčiaus taisyklingai užrašytos melodijos rodo rimtą būsimų kunigų muzikos mokymą Seinų kunigų seminarijoje. Minėtoje pirmoje knygelėje nurašytos kelios publikuotos J. Naujalio dainos su Maironio žodžiais ir nurodytas muzikos autorius ir leidinio metai. Pirmoji daina joje – J. Naujalio „Lietuvos grožybės“ („Lietuva brangi“) – kaligrafiškas nuorašas su keturbalse vyrų choro faktūra ir visu Maironio penkiolikos posmų tekstu⁴.

Tarp LLDK turimų su melodijomis „Eina garsas nuo rubežiaus“ variantų šis, V. Dumčiaus užrašytasis, yra pats seniausias. Ar jis visiškai sutampa su Maironio nurodyta A. Baranausko „gaida“, atsakyti neįmanoma. Daina „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“ plito žodžiu, kaip muzikos kūrinys ji nebuvo paskelbta⁵. Tad galima remtis tik fiksuotais liaudiškaisiais variantais, o šie, kaip įprasta liaudies dainoms, nėra stabilūs, žodinis ir muzikinis tekstas įvairuoja. Vieno iš turimų 1935 metais užrašytų variantų (LTR 968/69/) pateikėja Ona Simanavičiūtė–Glemžienė (gimusi 1859 m.) tvirtino dainą išmokusi bemergaudama iš paties A. Baranausko ir, esą, senesnė žmonės ją tebedainuojantys (4 pvz.).

Palyginę pirmą ir ketvirtą melodijas matome, kad labiausiai sutampa jų pagrindinė ritmo formulė ir pirmoji dalis su šiek tiek varijuojamu antruoju taktu. Antroji dalis gerokai skiriasi. Ketvirtame pavyzdyje ją sudaro dukart pakartota keturių taktų frazė, o pirmo pavyzdžio antroji dalis visai kitokia, nauja frazė kyla aukšty, ji dinamiška, vedanti į emociingą kulminaciją, sutampančią su žodžiais „nuramink širdelę“. Šitoks melodijos plėtojimas būdingas profesionalių muzikų kūrybai, siekiančiai glaudžios muzikos ir žodžio sąveikos, kai muzika reaguoja į žodinio teksto minties eigą. Senesnės kilmės, o juolab archajiškos melodijoms

3 Prieiga per internetą: <<http://www.lkma.lt/lddb/israsas.php?id=1243>>.

4 Po dainos tekstu smulkesnėmis raidėmis parašyta: „Iš Naujalio kompozicijų, 1906 m. VII numerį.“ Turima galvoje J. Naujalio *8 lietuviškos tautiškos dainos*. Šis leidinys, kaip teigia Konradas Kaveckas, išėjo ne 1906, bet 1905 metais.

5 A. Baranausko gyvenimo metais nebuvo publikuotas poemos „Kelionė Peterburkan“ žodinis tekstas, neišliko ir jos autografas. „Nacionalinio atgimimo metais, XIX amžiaus pabaigoje, poemos giesmė „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“ susilaukė lietuvių marselietės vardo ir tautinės giesmės statuso. Spauldoje pasirodė poemos ištraukų. Pagrindinės kūrinio publikacijos 1912, 1921, 1924 metais buvo parengtos ne iš autografo, bet iš nuorašų, nepilnos, trumpintos, skirtingai redaguotos bendrine kalba“ (žr. Mikšytė 1995: XIV).

tai visiškai svetima. Joms būdinga išsikristalizavusi forma, sudaryta iš nugludintų tipiškų dermės struktūrų. Žodinio teksto turinys atspindimas apibendrintai. Senoji liaudies melodika remiasi derme, o naujosios melodijos – iš klasikinės muzikos perimta tonacija, kurioje vyrauja jau kiti garsų santykiai ir ryšiai.

Grįžkime prie pirmosios melodijos. Ta pati aptinkama ir tarp užrašytų dainos „Už Raseinių ant Dubysos“ variantų (7 pvz.). Šios dainos muzikos autorius – kompozitorius J. Naujalis. Turbūt nebūtų visai tikslu kartu su M. K. Čiurlioniu šiandien tvirtinti, kad tokios ir panašios į jas melodijos – tai *tik* iš lenkų perimta muzika. Daug kas į Lietuvą ėjo per Lenkiją, tačiau analogiškai į Lenkiją daug kas atėjo iš kitų Europos kraštų. Ne vien muzika, kitos kultūros apraiškos – taip pat. M. K. Čiurlionio įvardytas „mazuras“, arba mazurka, XIX amžiuje irgi buvo pakitusi, praradusi liaudišką provaizdį ir išdailinta pagal Europoje vyravusias muzikos madas. Lietuvą šios XIX amžiaus mados pasiekdavo įvairiais keliais, kartais – tiesiai iš Prancūzijos, Rusijos, Vokietijos, Italijos, kurios opera Lietuvos rūmuose pamėgta nuo pat XVII amžiaus. Įvairių Europos kraštų ir Lietuvos dvarų bei miestų salonuose XIX amžiuje skambėjo daug jausmingų, sentimentalių dainų ir romansų, valsų ir kitokių šokių melodijų, sukurtų dabar užmirštų autorių. Muzikai valstybių ir dvarų sienos negalioja, kaip negalioja ir kalbos barjerai. Literatūrinė daina, kurios poetiniam tekstui organiškai susijungti su tradicine senąja liaudies melodika buvo sunku dėl visiškai naujo turinio, perėmė „ore sklandžiusias“ europietiškos muzikos intonacijas, kurios ilgainiui tapo mūsų muzikos savastimi. Panašiai, tik konkrečiau – skaitydamas lenkų, rusų, vokiečių literatūrą – tai darė Maironis, kurio poezija, pasak Vandos Zaborskaitės, yra „išaugusi romantinės klasikinės XIX a. pirmosios pusės poezijos atmosferoje, nulemta XIX a. pabaigos lietuvių visuomeninio gyvenimo sąlygų“ (Zaborskaitė 1987: 407). Naująsias, tai yra literatūrines, dainas, turint galvoje jų „nelietuvišką“ muziką, reikėtų laikyti lietuviškos europinės kultūros kūrimosi tam tikro etapo atspindžiu.

Be vyravusio aptarto melodinio tipo, liaudyje Maironio poezija plito ir kitokiomis muzikinėmis formomis. Tai melodijos, sietinos su tradicinei liaudiškai melodikai artimais bruožais.

1 pvz.

fis¹] Ei - na gar - sas nuo ru - be - žiaus, žir - gus reik bal - no - ti,
 daug kry - žio - kų nuo Mal - bur - go ren - gias mus te - rio - ti.

Pa-si-lik, se - su - te, svei - ka, nu-ra-myk šir - de - lę,
gal su-grį - šiu ne-pra-žu - vęs už tē - vų ša - le - lę.

2 pvz.

$\text{♩} = 198$
Ei - na gar - sas nuo ru - be - žiaus, žir - gą reiks bal - no - ti,
daug kry-žiuo-čių nuo Mal-mur-go ren-gias mus te - rio-ti, // ren-gias mus te - rio(ti).

3 pvz.

Ei - na gar - sas nuo ru - be - žiaus, žir - gus reik bal - no - ti,
daug kry - žiuo - čių nuo Jab - bur - go ren - gias mus te - rio(ti).

4 pvz.

Na, Lie - tu - va, na, Dau - gu - va, pa - si - lik sau svei - ka,
te - gul svei - kus šioj ša - le - lėj vi - sus žmo - nes lai - ko.
Tu Lie - tu - va, tu mie - liau - sia mū - sų mo - ti - nē - le,
tu Dau - gu - va, tu pla - čiau - sia Lie - tu - vos u - pe - le.

Antrame pavyzdyje (LTR 3068/101/) pateiktas kintamo metro variantas, kurio melodija daugiausia dainuojama karinės-istorinės dainos „Anoj pusėj Nemunėlio“ (K 331) žodžiais: „Anoj pusėj Nemunėlio Pievelė žaliavo, Grėbė pulkas mergužėlių, Grėbdamos dainavo“ (LLD 3 514). Poetinio teksto eilėdara ta pati, kaip „Eina garsas“: 8 6 8 6 skiemengarsiai, muzikos ir žodžių akcentai visiškai sutampa. Tačiau šis melodinis tipas priklauso senesnių tradicinių melodijų sluoksniui. Jis būna užrašytas ir trijų dalių metru, kai dainininkas „taisyklingai“, tai yra pagal klasikinės muzikos normas, išlaiko ketvirtinę su tašku. Tokia metro kaita aptinkama dažnai. Liaudies dainininkas – kalbame ne apie šiuos laikus, kai klasikinė ir visa kita muzika pasiekia atokiausius Lietuvos kampelius – penkių dalių ritmą išdainuoja taip pat natūraliai, kaip ir dviejų dalių. Šio melodinio tipo penkių dalių metro variantas laikytinas senesnės kilmės už trijų dalių. Atkreipsime dėmesį į palyginti siaurą melodijos apimtį, dermės garsų santykius (svarbiausi yra atramos tonai – *sol*, *si*, *re*) ir būdingą pabaigą, kurioje paskutinis žodžio skiemuo nutylimas.

Trečiame pavyzdyje (LTR 3785/72/) turime dar kitokį tradicinį melodinį tipą. Dviejų dalių taškuotas ritmas teikia melodijai ryžtingumo ir puikiai dera su teksto turiniu. Šios daugiabalsės melodijos apimtis taip pat nedidelė, atramos tonai – *si* ir *re*, *sol*, tonikos visai nėra, ji suskambėtų pritariančiame balse, jei būtų dainavę du pateikėjai. Daina užrašyta Suvalkijoje iš septyniiasdešimt septynerių metų bežemės senolės, sakiusios, kad daug dainų išmokusi iš savo močiutės. Pateiktieji dainos „Eina garsas“ muzikiniai variantai atskleidžia liaudies kūrybingumą. Abi pritaikytos melodijos visiškai nieko bendra neturi su pirma ir ketvirta melodija. Tai liaudiška tradicinė muzika, archajizuojanti taip pat ir Maironio eiles. Jos perkeliamos į ankstesnę istorinę laiką.

Kita daina, prie kurios sustosime, yra „Už Raseinių ant Dubysos“; minėtasis M. K. Čiurlionio kritikos objektas (ją lygino su lenkų daina, dabar – himnu, *Jeszcze Polska nie zginęla*), antroji pagal užrašymų skaičių – 63 (25). Tarp užrašytų melodijų yra šiek tiek transformuota J. Naujalio daina, tačiau žymi dalis atliekama kitomis melodijomis, artimesnėmis tradicinėms. Beje, J. Naujalio sukurta „Raseiniečių daina“ (*Pavasario balsų* pirmajame leidime (1895) Maironis ją vadina „Daina“) gali kelti abejonių dėl jos melodijos autorystės. Melodija iš esmės ta pati, kaip dainos „Eina garsas“; o juk ši, kaip nurodo Maironis, yra tokia pati, kaip A. Baranausko „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“. Pirmąsyk „Raseiniečių daina“ chorui buvo paskelbta 1908 metais rinkinyje *15 tautišku dainų*⁶, kurio antraštėje parašyta, kad dainas *harmonizavo* J. Naujalis ([1908]). Šis žodis reikštų, kad „tau-

.....
6 Šiame leidinyje leidimo metai nepažymėti, juos nurodo K. Kaveckas „J. Naujelio kompozicijų sąrašė“ (žr. Kaveckas 1939: 29).

tiškoms“ melodijoms kompozitorius prikūrė harmoniją, kitaip sakant, subalsavo mišriam chorui. Tokiam spėjimui pagrindo yra: tarp šių dainų yra A. Baranausko „Sudiev, Lietuva“ ir „Giedu dainelę“ be nurodytos autoriaus pavardės, o rinkinio gale – „Kariška daina“, kurios melodija atkeliavusi iš vokiškai kalbančių kraštų (Daina – K 916 – skelbiama *Dainyno* 18-ame tome, p. 266–271. Seniausias melodijos šaltinis – 1884 metų *Aušra*.) J. Naujaliao kūrybą tyrinėjusi Ona Narbutienė visas tris dainas įrašė į jo sukurtų, tai yra originalių, dainų (harmonizuotų liaudies dainų sąrašas – kitas) chorui sąrašą (Narbutienė 1989: 122). Joms priskirta ir „Raseiniečių daina“. Vis dėlto visišku jos originalumu galime suabejoti dėl minėto panašumo į „Eina garsas“ ir „Nu, Lietuva, nu, Dauguva“. Kompozitoriaus braižas ryškesnis tik aptartoje pirmosios melodijos antroje dalyje. Gali būti, kad šias Maironio eiles žmonės dainavo dar iki J. Naujaliao, juolab kad jų ritmas visiškai toks pat, kaip dainos „Eina garsas“. V. Landsbergis pastebėjo, jog kai kurie Maironio eilėraščiai paties autoriaus pavadinti *dainomis* arba *giesmėmis*, tarsi nusakant jų paskirtį. Daroma prielaida, kad Maironis galėjo juos kurti mintyse girdėdamas melodiją. Jis buvo labai muzikalus ir mėgo muziką.

Pažvelkime į dainos „Už Raseinių ant Dubysos“ tautosakinius variantus. Penktame (LTR 3970/148/) ir šeštame (LTR 3839/71/) pavyzdžiuose pateiktos melodijos – niekuo nepanašios į populiarųjį aptartą tipą, kuris pateikiamas septyntame pavyzdyje (LTR 3471/244/).

5 pvz.

Už Ra - sei - nių ant Du - by - sos te - ka sau - lė, te - ka,
 gel - ton - plau - kės pui - kios vi - sos lie - tu - viš - kai šne - ka.

6 pvz.

Už Ra - sei - nių ant Du - by - sos te - ka sau - lė, te - ka,
 gel - ton - plau - kės pui - kios vi - sos šne - ka te - nai, šne(ka).

7 pvz.

cis! Už Ra - sei - nių ant Du - by - sos te - ka sau - lė, te - ka,
gel - ton - plau - kės pui - kios vi - sos šne - ka tin, oi, šne - ka.

Po ra - sas ka - sas šu - kuo - ja, sau - lė jas džio - vi - na,

kai už - gie - da, už - dai - nuo - ja, šir - dį taip grau - di - na.

Penkta melodija dėl vienodo judėjimo aštuntinėmis ir homofoninei muzikai būdingų funkcinų ryšių (*T-D-T*) panaši į šokio muziką, atliekamą smuiko su pritarimu. Toks melodinis tipas randamas įvairių Europos kraštų muzikoje. Su tekstu ši melodija nedera: melodijos ir žodžių pobūdis perdėm skiriasi. Bet daina įdomi dėl savo didaktikos. Tekste atsirado žodis, pabrėžiantis lietuvišką šneką: „geltonplaukės puikios visos *lietuviškai* šneka“, vietoj Maironio „šneka ten, oi, šneka“. Melodija užrašyta 1907 metais to paties V. Dumčiaus ir, ko gero, pačiuose Seinuose, kur bažnytinės studijos vyko lenkų kalba, tad lietuviams klierikams buvo palankios sąlygos sulenkėti. Prisiminkime Maironio lenkiškumą jaunystėje ir jo pirmuosius, vėliau sunaikintus, eilėraščius lenkų kalba (Speičytė 2012: 31). Šeštame pavyzdyje labai kūrybiškas melodijos pritaikymo tekstui variantas. Šios melodijos intonacijos būdingos svajingiems liaudiškiems romansams, o tai susisieja su Maironio eilėraščio turiniu.

Atgimimo laikotarpiu, ypač ginant Parlamento rūmus, labai dažnai skambėjo daina „Oi neverk, motušėle“. 1895 metais *Pavasario balsuose* eilėraštis vadinosi „Senovės daina“. Dainos užrašymų nėra daug – iš viso dvidešimt, iš jų penki su melodija. Visi penki skirtingose vietovėse užrašyti variantai atliekami ta pačia visiems gerai žinoma melodija. Muzika panaši į karišką maršą, nors ne visi variantai taškuoto ritmo. J. Naujalis taip pat yra naudojęs šį Maironio tekstą. Tačiau jo sukurtas kūrinys – kamerinis trio balsui, smuikui ir fortepijonui⁷ – nieko bendra neturi su liaudyje išplitusia daina. Trio kompozitorius sukūrė kunigui Juozui Bylai (1871–1944), turėjusiam gražų baritoną, grojusiam violončele. Sovietiniais laikais kūrinys buvo nepageidaujamas dėl patriotiško eilių turinio. Dabar jį

7 J. Naujalis. „Oi neverk, motušėle“; Brooklyn: Xavier Strumskis, N, Y, MCMXXIII.

galima pasiklausyti Danieliaus Sadausko įdainuotame ir 2006 metais išleistame kompaktiniame diske „Maironis“⁸. Tarp Lietuvių tautosakos rankraštyne sukaup-
tų variantų su melodija seniausias užrašytas 1961 metais, kiti keturi – dar vėliau.
Apie melodijos kilmę nuorodų nėra. Ją greičiausiai sukūrė koks nors autorius,
bet jis liko nežinomas. Vienas dainos variantas yra priskiriamas ne literatūri-
nėms, bet partizanų dainoms ir paskelbtas *Lietuvių liaudies dainyno* 21-ajame
tome. Maironio eilėraštis visiškai perkurtas („Nebeverk, motinėle, kad tavo sū-
nus Žus nuo rankos čekistiško niekšo, Kad ant grindinio kieto palaidotas bus,
Mestas Stalino pajuokai viešai“), bet melodija – visiškai ta pati (LLD 21 100).
Kitas šios partizanų dainos variantas užrašytas apie 1947 metus, deja, be melodi-
jos. D. Sadauskas privačiame pokalbyje teigė, kad vaikystėje – apie šeštojo dešimt-
mečio vidurį – girdėjo šią dainą ta pačia melodija dainuojamą vyriškio Anykščių
bažnyčios šventoriuje.

Kaip žmonėse Maironio dainos plito? Suprantama, ne taip, kaip tradicinis
repertuaras, naudotas darbus dirbant ar tradicinių švenčių metu. Liaudiškuose
romansuose daugiausia dainuota apie visiems suprantamą meilę ir įvairias su ja
susijusias peripetijas bei aistras iki žiauriausių dalykų. Tuo tarpu labiausiai pa-
mėgtose Maironio dainose kalbama apie istoriją, drąsius karžygius, Tėvynės gro-
žį, puikiąsias geltonplaukes basomis, nuo rasos baltomis kojomis... Kad žmogus
tai suprastų, pajustų, išgyventų, reikėjo kitokio sąmoningumo. Liaudies ir kom-
pozitorių sukurtų dainų sąsaja leidžia teigti, kad patys pirmieji Maironio dainų
skleidėjai vis dėlto buvo apsišvietę, raštingi asmenys. (Vėliau, pirmosios Lietuvos
Respublikos laikotarpiu, šių dainų sklaida, suprantama, gerokai suintensyvėjo.)
V. Dumčiaus dainų knygelė byloja apie nuorašų plitimą. Kitas svarbus būdas –
lietuviški vakarai⁹, vargonininkų veikla ir chorų judėjimas, prasidėjęs spaudos
draudimo laikais ir ypač sustiprėjęs ją atgavus 1904 metais. J. Naujaliao iniciuota
vargonininkų draugija, pradėjusi veikti Kaune, nuo 1908 metų rūpinosi ne vien
bažnytine muzika ir jos repertuaro gausinimu. Iš visos Lietuvos suvažiavę vargo-
nininkai keitėsi turimu pasaulietiniu repertuaru, nusirašinėjo neseniai sukurtas
dainas, mokė jų savo parapijų choras (Naujalytė–Didenkienė 1968: 30–39). Vie-
nas Maironio dainų pateikėjas nurodo, kad dainą išmoko iš tėvo, kuris dvidešimt
metų dainavo chore. Beje, tarp lietuviškose šelako plokštelėse XX a. pirmajame
dešimtmetyje įrašytų chorų yra Rygos lietuvių choras, Vilniaus „Rūtos“, Var-
šuvos lietuvių choras. Pačios pirmosios plokštelės pasirodė Rygoje 1907 metais

8 „Maironis“, dainuoja Danielius Sadauskas, 2 kompaktiniai diskai.

9 Remdamasi Kęstučiu Urba, Jurga Sadauskienė rašo: „daug prie naujos literatūrinės poezijos popu-
liarizavimo viešuomenėje XIX a. pabaigoje–XX a. pradžioje prisidėjo lietuviški vakarai. Čia buvo
deklamuojamos ar net inscenizuojamos I. Krylovo bei P. Armino pasakėčios, deklamuojamos
Maironio, P. Vaičiaičio, A. Jakšto, S. Dagilio eilės“ (žr. Sadauskienė 2006: 118).

tuometinio muzikos mokyklos auklėtinio ir būsimo kompozitoriaus Aleksandro Kačanausko iniciatyva. Iš jų šį tą sužinome apie miesto inteligentų muzikinį akiratį. A. Kačanauskas subūrė kelis Rygoje gyvenusius inteligentus, ir firmai „Zonophone Record“ jie įdainavo keliolika kūrinių, parengtų per labai trumpą laiką. Dainavo tai, ką mokėjo, nes repertuarui parinkti turėjo tik du lietuviškus leidinius – Vinco Kudirkos *Kankles* ir Maironio *Pavasario balsus*. Kitose užsienio firmų išleistose plokštelėse atsirado kelios dainos Maironio žodžiais – „Ar skauda man širdį“; „Miškas ūžia“; kurioms muziką sukūrė Galga Visockis, taip pat A. Kačanausko, Česlovo Sasnausko ir J. Naujalis dainų bei giesmių.

XX a. pirmaisiais dešimtmečiais, ypač Lietuvos Respublikos laikotarpiu, pagal Maironio eiles dainų sukūrė, be minėtų autorių, Juozas Tallat-Kelpša, Juozas Gruodis, Domas Andrulis, dar vienas kitas autorius. Kai kurios iškart buvo pamėgtos ir tapo net liaudies dainomis, o kitų likimas ne toks šviesus. Tarp iki šiol dažnai atliekamų Č. Sasnausko chorinių dainų dvi ypač vertingos. Tai – „Kur bėga Šešupė“ ir giesmė „Marija Marija“; ypač pamėgtos liaudies, kaip ir žinoma J. Tallat-Kelpšos daina „Kur lygūs laukai“. Vis dėlto labiausiai Maironio eiles mėgo ir daugiausia dainų joms sukūrė J. Naujalis. Jis užima išskirtinę vietą įgarsinant Maironio poeziją. Geriausios J. Naujalis chorinės dainos priklauso lietuvių muzikos aukso fondui, tai – „Lietuva brangi“, „Jaunimo giesmė“, „Vasaros naktys“, „Pavasaris“.

J. Naujalis duktė Zofija Naujalytė-Didenkienė rašė, kad tėvas su Maironiu buvo artimi bičiuliai, susipažinę jaunystėje, 1893 metais, kai J. Naujalis parašė pirmą dainą pagal poeto tekstą „Jau slavai sukilo“. Deja, šios dainos rankraštis neišliko. „Dažnai Maironis, parašęs eilėraštį, „dar šiltą“ jį atnešdavo Naujaliui, kad šis parašytų jam muziką, arba ateidavo padiskutuoti, kurie eilėraščiai tinka dainoms“ (ten pat: 54–55).

J. Naujalis epochos suformuotas muzikinis Maironio poezijos pavidalas, kurį apibendrintai galime vadinti romantine chorine daina, įsitvirtino vėlesnių kompozitorių ir muzikantų sąmonėje. Retas ryžosi žengti į šias valdas. Nuo pokario iki nepriklausomybės atkūrimo į Maironio poeziją nedaug kas kreipėsi. Nacionalinės M. Mažvydo bibliotekos Muzikos skyriaus kataloge, be minėtų autorių, kitų pavardžių nedaug, tačiau jų yra: Lionginas Abarius, Zigmas Aleksandravičius (sukūręs Maironio libretu keturių veiksmų su epilogu operą „Dangutė“, publikuoti keli jos fragmentai¹⁰), Vladas Budreckas, Stasys Navickas, Vladas Paulauskas, Julius Sinius, Jonas Zdanius... Užfiksuota po vieną kitą kūrinių cho-

10 Operos rankraščio kopija saugoma Kaune, Maironio literatūros muziejuje. Keturi operos fragmentai paskelbti kompozitoriaus muzikos kūrinių rinkinyje (žr. Zigmas Aleksandravičius. *Rinktinė*, sudarė ir paruošė Julius Špigelglazas, Vilnius, 1971).

ruį arba solistui, bet retas kuris dabar atliekamas. Nebent įtrauktieji į Dainų šventės repertuarą, kaip kad Liongino Abariaus „Daina“ („Už Raseinių ant Dubysos“). Kai kurie autoriai – JAV lietuviai, taip pat Maironį pritaikę panašioms chorų šventėms.

1989 metais Bronius Kutavičius sukūrė dainą „Nebeužtvenksi upės bėgimo“ ir paskyrė ją Sąjūdžiui. Kurį laiką dainos niekas neatliko, tik ne per seniausiai ją atrado choras „Aidija“. 1990 metais Lietuvos atgimimui Vytautas Barkauskas sukūrė oratoriją „Viltis“ dviem mergaičių chorams, solo balsui diskantui, vyrų kvartetui ir vargonams. Ji aštuonių dalių, kiekvienoje skamba vis kito Maironio eilėraščio posmas. Kūrinio premjera įvyko Katedroje, vėliau trys dalys atliktos Sporto rūmuose per Sąjūdžio suvažiavimą. Daugiau atlikimų nebuvo, kažkodėl nesuskamba oratorija ir per Lietuvos nacionalinį radiją, nors įrašas jo fonotekoje yra. Maironio 150-ųjų gimimo metinių proga Vaclovo Augustino vadovaujamas choras „Jauna muzika“ keliems kompozitoriams – Albertui Navickui, Vakariui Lopui, Nijolei Sinkevičiūtei, Donatui Zakarui ir Vytautui Miškiniui – užsakė sukurti naujų kūrinų. Ši naujų opusų programa, papildyta J. Naujalio dainomis, buvo atlikta Raseiniuose ir Maironio literatūros muziejuje. Keli iš šių autorių yra sukūrę dainų, skambėjusių pastarojo laikotarpio Dainų šventėse.

Solinių dainų, parašytų pagal Maironio eiles, buvo sukurta nedaug – tai jau minėta populiarioji J. Tallat-Kelpšos „Kur lygūs laukai“, kelios A. Kačanausko dainos, iš jų ypač pavykęs romansas „Vasaros naktys“.

Devintajame dešimtmetyje, dar sovietiniais laikais, Mindaugas Urbaitis vyrų chorui buvo parašęs dainą „Kas tas paslaptis suprastų“, kurią 2005 metais perkūrė solistui, violončelei ir trombonui. Kaip ir nemaža kitų solo balsui kūrinų, šis radosi dainininko Danieliaus Sadausko iniciatyva. 2006 metais solistas išleido jau mūsų minėtą dvigubą albumą su liaudies ir kompozitorių dainomis bei romansais, sukurtais pagal Maironio tekstus. Jo prašymu Jurgis Gaižauskas, Vytautas Mikalauskas, Algimantas Bražinskas, Valentinas Bagdonas sukūrė naujų kūrinų. 2012 metais Vilniaus kvarteto ir solisto Liudo Mikalausko iniciatyva buvo parengtas ir išleistas kompaktinis diskas „Maironio balsu“. Jame skamba anksčiau sukurtos solinės dainos su styginių kvarteto pritarimu, chorinių dainų perdirbimai solistui su kvartetu ir visai nauji opusai. Specialiai šiam projektui kompozitorius Giedrius Kuprevičius sukūrė trijų dalių vokalinį ciklą balsui su kvartetu „Maironio balsu“, o Kristina Vasiliauskaitė – „Išvažiuojant“. Galima drąsiai sakyti, kad Maironio poezija ir vėl įkvepia muzikos kūrėjus naujiems ieškojimams. Ji turi ateitį.

ŠALTINIAI

- Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos Muzikos skyriaus natų katalogas
 Lietuvos nacionalinio radijo ir televizijos fonotekos kartoteka
 LLD 3 – *Lietuvių liaudies dainynas*, [t.] 3: *Karinės-istorinės dainos*, kn. [1], parengė Pranė Jokimaitienė, melodijas parengė Zofija Puteikienė, Vilnius, 1985.
 LLD 18 – *Lietuvių liaudies dainynas*, [t.] 18: *Karinės-istorinės dainos*, kn. [4], parengė Vita Ivanauskaitė, melodijas parengė Aušra Žičkienė, Vilnius, 2004.
 LLD 21 – *Lietuvių liaudies dainynas*, [t.] 21: *Karinės-istorinės dainos*, kn. [6], parengė Kostas Aleksynas, melodijas parengė Živilė Ramoškaitė, Vilnius, 2009.
 LLDK – Lietuvių liaudies dainų katalogas, esantis Lietuvių literatūros ir tautosakos institute
 LTR – Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto Lietuvių tautosakos rankraštynas

LITERATŪRA

- Čiurlionis Mikalojus Konstantinas 1960. *Apie muziką ir dailę*, Vilnius.
 Jokimaitienė Pranė 1990. Maironio poezijos tautosakėjimas, kn.: *Literatūra ir kalba*, t. 21, Vilnius, p. 168–178.
 Kaveckas Konradas 1939. Juozo Naujelio gyvenimas ir kūryba, *Muzikos barai*, Nr. 10.
 Landsbergis Vytautas 1990. Maironis ir muzika, kn.: *Literatūra ir kalba*, t. 21, Vilnius, p. 179–184.
 Maironis 1895. *Pavasario Balsai*, paraszė St. Maironis, Tilžėje.
 Marčėnienė Eglė (sud.) 2007. *Senųjų lietuviškų šelako plokštelių antologija: Pirmosios lietuviškos plokštelės šimtmečiui: 1907–2007 = Anthology of Old Lithuanian Shelac Records: For the Centenary of the First Lithuanian Record: 1907–2007*, sudarytoja Eglė Marčėnienė, Vilnius: Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka, I CD, Nr. 29 („Eina garsas“: Liaudies daina, ž. Maironio, „Victor“, 1918, atlieka Jonas Būtėnas ir orkestras).
 Mikšytė Regina 1990. Baranauskas ir Maironis, kn.: *Literatūra ir kalba*, t. 21, Vilnius, p. 161–167.
 — 1995. Iš Baranausko raštų istorijos, kn.: Antanas Baranauskas. *Raštai*, t. I: *Poezija*, Vilnius, p. XIII–XXI.
 Narbutienė Ona 1989. *Juozas Naujalis*, Kaunas.
 Naujalis J. [1908]. *15 tautiškų dainų Maišytam chorui*, garmonizavo J. Naujalis, [Kaunas].
 — [1905]. *8 Lietuviškos Tautiškos Dainos*, vyriškam ir mišriam chorui sutaiškė J. Naujalis, Seinai.
 Naujalytė-Didenkienė Zofija (sud.) 1968. Naujelio gyvenimo kelias, kn.: Juozas Naujalis. *Straipsniai. Laiškai. Dokumentai. Amžininkų atsiminimai. Straipsniai apie kūrybą*, sudarė ir paaiškinimus parašė Ona Narbutienė, Vilnius, p. 10–56.
 Sadauskienė Jurga 2006. *Didaktinės lietuvių dainos: Poetinių tradicijų sandūra XIX–XX a. pradžioje*, Vilnius.
 Speičytė Brigita 2012. *Anapus ribos*, Vilnius.
 Zaborskaitė Vanda 1987. *Maironis*, Vilnius.

Poetry by Maironis in Folklore and Individual Compositions

Ž I V I L Ė R A M O Š K A I T Ė

S u m m a r y

Ever since their appearance, Maironis' poems started being circulated around by the folk. This took place in several ways. The first is the most common way, namely, by reading the written sources. This was the way preferred by the comparatively modest Lithuanian educated classes of the end of the 19th – beginning of the 20th century. Meanwhile, the broader folk masses acquired access to Maironis' poetry in another way, namely, by singing. Thus some texts by this poet developed certain folkloric character, turning into folksongs. Simultaneously, works by professional composers also inspired by Maironis' poetry, primarily, by Juozas Naujalis, were developed. The Lithuanian Folksong Index at the Institute of Lithuanian Literature and Folklore numbers over forty folklorized poems by Maironis. Among them, the song *Eina garsas nuo rubežiaus* ['News Are Heard from the Border'] is especially popular, numbering as many as 135 recordings, out of which 47 have also their melodies recorded. At first, all the modes of song composition were nearly merged together, with folklore and professional songs affecting each other or borrowing from each other. Which one benefited more? The analysis of musical forms reveals the reciprocal impact. Besides, another important thing is elucidated as well. Maironis' poetry could be sounded out also entirely independently, using folk melodies unrelated to any individual compositions by famous authors. Musical analysis of the Maironis' poems turned into folksongs reveals usage of different melodic types, some of them being related with folksongs belonging to other genres. In the end of the 19th and during the first decades of the 20th century, songs by Maironis' texts were composed by Juozas Naujalis and Česlovas Sasnauskas, also – by Aleksandras Kačanauskas, Juozas Tallat-Kelpša, Juozas Gruodis and others. The most prominent place in the context of the music by the above-mentioned composers is occupied by Naujalis. During the Soviet times the composers' interest in Maironis' poetry declined. New artistic pieces of high quality almost did not appear during this period, yet earlier songs by the above-mentioned authors were rather frequently performed in public. Another upsurge took place during the period of national revival and after the regained independence.

Gauta 2013-05-21